

Na osnovu člana 35, stav 1.1. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosova, br. 77/16. avgust 2010. godine), kao i člana 103, stav 1, i člana 114. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosova, br. 11/11. maj 2012. godine), Odbor Centralne banke Republike Kosovo, na sastanku održanom 27. decembra 2018. godine, odobrio je ovu:

UREDBU O SPOLJNOJ REVIZIJI NEBANKARSKIH FINANSIJSKIH INSTITUCIJA

Član 1.

Svrha i definicija

1. Cilj ove uredbe je da uspostavi regulatorni okvir koji se odnosi na spoljne revizore nebankarskih finansijskih institucija (u daljem tekstu: NBFI) i utvrdi kvalitet pruženih usluga od strane spoljnih revizora, u odnosu na specifični rizik NBFI-a i finansijskog sektora u celini. Ova uredba utvrđuje uslove za odobrenje spoljnih revizora, vršenje spoljne revizije NBFI-a i odnose između spoljnih revizora, NBFI-a i CBK-a.
2. Ova uredba se primenjuje na sve NBFI-eve registrovane od strane CBK-a da posluju u Republici Kosovo, sa izuzetkom NBFI-eva registrovanih sa jedinstvenom delatnošću razmene valuta za koje se odredbe ove uredbe primenjuju samo uz poseban zahtev CBK-a za reviziju finansijskih izveštaja ili ako je revizija finansijskih izveštaja zahtevana važećim zakonom za finansijsko izveštavanje.

Član 2.

Definicije

1. Svi termini upotrebljeni u ovoj Uredbi imaju isto značenje kao što je određeno u članu 3. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (u daljem tekstu: Zakon o bankama, NFI, NBFI) i/ili kao što je navedeno u sledećim definicijama za potrebe ove Uredbe:
 - 1.1. **Revizorska firma** podrazumeva pravno lice ili bilo koji drugi entitet, bez obzira na zakonsku formu, koja je licencirana u skladu sa Zakonom o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji za vršenje zakonske revizije.

- 1.2. **Finansijski izveštaj** podrazumeva bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o tokovima novca, izveštaj o izmenama na kapitalu, dodatne napomene i materijale sa objašnjenjima, koji su sastavni deo finansijskih izveštaja.

Član 3. **Opšti uslovi**

1. Spoljni revizor jedne NBFi registrovane od strane CBK-a za rad na Kosovu treba da bude licencirana od strane Kosovskog saveta za finansijsko izveštavanje (KSFI) i odobrena od CBK-a.
2. Na osnovu pisane aplikacije, CBK će kao spoljnog revizora jedne NBFi odobriti samo ako se ispune sledeći uslovi:
 - 2.1. Jednog spoljnog revizora licenciranog na Kosovu u skladu sa Zakonom o računovodstvu, finansijskim izveštavanjem i reviziji.
 - 2.2. Jednog spoljnog revizora koji ima najmanje 3 (tri) godine iskustva iz oblasti revizije finansijskih izveštaja NBFi-a ili drugih finansijskih institucija ili da osoblje kome se obavlja revizija ima slično iskustvo.

Član 4. **Specifični uslovi i zahtevi**

1. Odobrenje koje se daje spoljnom revizoru je ograničeno na jednoj specifičnoj NBFi i validna je tokom jedne finansijske godine.
2. Zahtevi za odobravanje trebaju se dostaviti CBK-u pre 30. juna, svake godine.
3. NBFi zajedno sa zahtevom za odobravanje, treba da obezbedi CBK-u:
 - 3.1. Predlog Odbora revizora i Odbora direktora za imenovanje spoljnog revizora;
 - 3.2. Program revizije NBFi-a;
 - 3.3. Opis korišćenja izvora tokom usluge revizije;
 - 3.4. Pismo o angažovanju spoljnog revizora ili ugovor o pruženoj usluzi;
 - 3.5. Dokument kojim se potvrđuje dovoljno iskustvo spoljnog revizora ili njegovog osoblja koji obavlja reviziju iz oblasti revizije banaka ili ostalih finansijskih institucija;
 - 3.6. Potvrdu izdatu od strane Kosovskog saveta za finansijsko izveštavanje (KSFI) u vezi sa rezultatima poslednje kontrole o kvalitetu spoljnog revizora (ova potvrda se neće zahtevati od strane CBK-a dok KSFI ne izdaje sličnu potvrdu); i
 - 3.7. Pismenu izjavu spoljnog revizora o ispunjavanju kriterijuma određenih u članu 7. ove Uredbe.
4. Program revizije i korišćenje izvora tokom usluge revizije, treba da bude odgovarajući u odnosu na karakter i veličinu NBFi-a.

5. Kontinuirano zapošljavanje istog spoljnog revizora je ograničeno na tri godina ili na tri uzastopne revizije.

Član 5.

Dobra reputacija

CBK će za spoljnog revizora jedne NBFI odobriti spoljne revizore koji imaju dobru reputaciju i koji nisu angažovani u nijednoj aktivnosti, koja nije u skladu sa funkcijama spoljne revizije.

Član 6.

Ponavljanje revizije

CBK ima pravo da zahteva ponovnu reviziju od strane drugog spoljnog revizora sa troškovima NBFI-a, u slučajevima kada je postojeći spoljni revizor banke obavio reviziju ili je podneo izveštaj, koji nije u skladu sa uslovima Zakona o bankama NFI i NBFI, Uredbama CBK-a, Međunarodnim standardima revizije (MSR) i ne izražava realno finansijsko stanje NBFI-a.

Član 7.

Profesionalna etika

Spoljni revizori treba da podležu profesionalnim etičkim principima određenim od strane Međunarodne federacije računovođa "Etički kodeks za profesionalne računovođe".

Član 8.

Nezavisnost i objektivnost

1. Tokom obavljanja revizije, spoljni revizori treba da budu nezavisni od entiteta kod kojeg se obavlja revizija i ni na koji način ne treba da se uključe u odluke menadžmenta NBFI-a kod kojeg se obavlja revizija. Spoljni revizori ne treba da vrše reviziju, ukoliko postoji neki direktan ili indirektan finansijski, radni, poslovni, ili bilo koji drugi odnos, uključujući i proviziju za dodatne nerevizorske usluge, između spoljnih revizora i kane(???) koja se revidira, od koje će jedna treća objektivna i informisana stranka moći da zaključi da je nezavisnost spoljnih revizora ugrožena.
2. Odobreni spoljni revizori, takođe treba da budu u skladu sa odredbama preporuke Komisije Evropske Unije od 16. maja 2002. godine o Statutarnoj revizorskoj nezavisnosti u EU: Struktura osnovnih principa. Pored toga, CBK će obezbediti usklađenost s Poglavljem IV Direktive EU-a 2006/43 o Statusnim revizijama godišnjih i konsolidovanih obračuna.
3. Spoljni revizori treba da u radnim papirima revizije dokumentuju sva uplitanja u njihove nezavisnosti kao i mere bezbednosti koje su preduzelo za ublažavanje tih uplitanja.

Član 9.

Nezavisnost i objektivnost revizora koji vrše reviziju u ime revizorskih firmi

Vlasnici ili akcionari jedne odobrene revizorske firme, takođe i članovi administrativnih, rukovodećih i nadzornih organa te, ili jedne povezane firme, ne treba da utiču na izvršenju neke revizije na bilo koji način koji bi doveo do nezavisnosti i objektivnosti revizora, koji vrši reviziju u ime revizorske firme.

Član 10.

Tarife za reviziju

Tarife revizorskih usluga:

1. Treba da budu adekvatne kako bi omogućile odgovarajući kvalitet revizije;
2. Ne treba da budu pod uticajem ili određene od provizije dopunskih usluga NBFI-a koja se revidira; i
3. Ne mogu se zasnivati na nijednom obliku uslovljavanja.

Član 11.

Potražnje nad spoljnim revizorima u obavljanju revizije godišnjih obračuna

Spoljni revizori treba da vrše sve revizije NBFI-a u skladu sa MSR-om.

Član 12.

Sadržaj revizije

1. Spoljni revizori treba da procene da li su ili nisu godišnji obračuni NBFI-a pripremljeni i okončani u skladu sa Međunarodnim standardima za finansijsko izveštavanje (MSFI), Zakonom o bankama, NFI i NBFI i Uredbama CBK-a, kao i da procene ukoliko je menadžment banke ispunio ili nije njegovu obavezu da obezbede jasne i relevantne beleške, kao i dokumentaciju računovodstvenih informacija u skladu sa Zakonom o bankama, NFI i NBFI i Uredbama CBK-a.
2. Spoljni revizori treba da procene ukoliko su informacije na godišnjim izveštajima u vezi sa godišnjim obračunima, pretpostavkama koje se odnose na kontinuitetu poslovanja i predloga u vezi sa upotrebom viška ili pokrivanjem gubitaka u skladu Zakonom o bankama, NFI i NBFI i Uredbama CBK-a i ukoliko je informacija u skladu sa godišnjim obračunima.
3. Spoljni revizori treba da procene adekvatnost sistema administracije rizika NBFI-a, u skladu sa procenom:
 - 3.1 Usklađenosti sa zahtevima za organizacione strukture u vezi sa administracijom svakog specifičnog rizika;
 - 3.2 Politika i procedura za upravljanje svakog specifičnog rizika kao i njihovog sprovođenja;
 - 3.3 Adekvatnosti identifikacije, merenja i nadgledanja svakog specifičnog rizika;

3.4 Adekvatnosti i efikasnosti sistema unutrašnje revizije u skladu sa administracijom svakog specifičnog rizika.

4. Specifični rizici obuhvataju: kreditni rizik, tržišni rizik, operacioni rizik, rizik likvidnosti i ostale rizike kojima se izlažu NBFI.
5. Spoljni revizori treba da obave procenu o NBFI-u u vezi sa načinom upravljanja sredstvima i uspostavljanjem odgovarajućih unutrašnjih kontrola.
6. Revizija NBFI-a treba da pokrije oblasti kao što su kreditni portfolio, portfolija rezervi za kreditne gubitke, nenaplativih sredstava, procene imovine, trgovinskih i ostalih aktivnosti hartija od vrednosti, derivata, oduzimanja sredstava i adekvatnosti unutrašnjih kontrola o finansijskom izveštavanju.
7. Spoljni revizori treba da kroz revizije, doprinose sprečavanju i otkrivanju nepravilnosti i grešaka.

Član 13.

Obaveze spoljnih revizora

1. Spoljni revizori treba da obave revizije prema njihovom najboljem nađenju, uključujući procenu rizika, koju predstavlja uključivanje pogrešnih informacija u godišnjim obračunima zbog nepravilnosti i grešaka.
2. Spoljni revizori treba da obezbede da imaju dovoljno osnova kako bi procenili ukoliko je došlo do nekog prekršaja Zakonom o bankama, NFI i NBFI i Uredbi CBK-a, koja su materijalna što se tiče godišnjih obračuna.
3. Spoljni revizori treba da kontrolišu usklađenost, tačnost i potpunost bankarskih izveštaja predstavljenih u CBK-u, u skladu sa važećim regulacionim zahtevima odobrenih od strane CBK-a. Na osnovu kontrole obavljane od strane spoljnih revizora, treba proceniti ukoliko su izveštaji izvršeni ili su u skladu sa Zakonom o bankama, NFI i NBFI i Uredbama CBK-a i ukoliko one sagledavaju na realan i objektivan način finansijsko stanje NBFI-a.
4. Spoljni revizori treba da u pisanoj formi dostave Odboru direktora NBFI-a sledeće okolnosti:
 - 4.1 Nedostatke u vezi sa obavezom radi obezbeđivanja odgovarajućeg registra, jasnim otkrivanjem i dokumentovanjem računovodstvenih informacija;
 - 4.2 Greške i nedostatke u organizovanju i kontroli upravljanja sredstvima;
 - 4.3 Nepravilnosti i greške koje mogu izazvati pogrešno informisanje na godišnjim obračunima;

Član 14.

Dokumentovanje vršenja dužnosti

Kao što se zahteva MSR 230, "Dokumentovanje revizije", spoljni revizori treba da dokumentuju kako je obavljena jedna revizija kao i rezultate jedne revizije. Pitanja koja ukazuju da nepravilnosti ili greške mogu biti prisutne, treba da se dokumentuju na poseban način.

Član 15.
Održavanje revizorskih radnih papira

Revizorski radni papiri treba da se pripremaju i održavaju u skladu sa odgovarajućim MSR-om.

Član 16.
Izveštaj spoljnih revizora

1. Spoljni revizori treba da pripremaju revizorski godišnji izveštaj sa jednim mišljenjem o reviziji u skladu sa MSFI i u slučaju predstavljanja materijalnih razlika, takođe i jedan revizorski izveštaj sa mišljenjem revizije u skladu sa Uredbom CBK-a o upravljanju kreditnim rizikom.
2. Izveštaj revizije treba da potvrdi da su usluge revizije obavljane u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji, ovom Uredbom i ostalim relevantnim uredbama CBK-a.
3. Izveštaj o reviziji treba da verifikuje i otkriva sledeća pitanja:
 - 3.1 Ukoliko su godišnji obračuni pripremljeni i okončani u skladu sa MSFI-em, Zakonom o računovodstvu, finansijskim izveštavanjem i revizijom i relevantnim uredbama CBK-a i predstavljaju pravedno i istinito finansijsko stanje i aktivnosti NBFi-e;
 - 3.2 Ukoliko je menadžment NBFi-a ispunilo njegovu obavezu, radi pružanja jasnih i odgovarajućih evidencija kao i dokumentovanje računovodstvenih informacija; i
 - 3.3 Ukoliko su informacije u godišnjem izveštaju u vezi sa godišnjim obračunima, pretpostavkama u vezi sa kontinuitetom poslovanja i u vezi sa kontinuitetom predlaganja u vezi sa upotrebom viška ili pokrivanjem gubitaka u skladu sa Zakonom o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji i relevantnim uredbama CBK-a.
4. Ukoliko obračuni ne daju informacije u vezi sa rezultatom i stanjem NBFi-a, a koji se trebaju obezbediti, spoljni revizori treba da naglašavaju to ili da odrede rezervisano mišljenje revizora i da eventualno obezbede i dodatne neophodne informacije u revizorskom izveštaju.
5. Ukoliko spoljni revizori dođu do zaključka da se obračuni ne trebaju okončati u njihovom trenutnom obliku, to se treba navesti na poseban način.
6. Spoljni revizori treba da procene sprovođenje datih preporuka od strane spoljnih revizora za prethodnu finansijsku godinu.

Član 17.
Pismo menadžmenta

1. Spoljni revizori treba da, u skladu sa primarnim i sekundarnim zakonodavstvom CBK-a, pripremaju završno pismo menadžmentu za finansijsku instituciju, o zaključcima procesa revizije. Pismo menadžmenta treba da obuhvati sve zaključke koje je mogao postići spoljni revizor u vezi sa aktivnošću ili finansijskom stanju banke, kao i informacijama u vezi sa njihovim staranjem u misiji revizije.
2. U završnom pismu menadžmenta, spoljni revizori treba da daju specifičnu izjavu u vezi sa sistemom unutrašnjih kontrola u cilju obezbeđivanja specifične sigurnosti o, i u cilju

razotkrivanja materijalnih pitanja u strukturi unutrašnje kontrole. Specifična izjava, takođe treba da obuhvata unutrašnju revizorsku funkciju.

Član 18.

Obaveza o čuvanju poverljivosti

1. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora, obavezni su da čuvaju poverljivost u vezi sa svakim stečenim saznanjem tokom vremena njihovih aktivnosti, osim kada se zakonom određuje drugačije ili u slučajevima kada se informacija odnosi na lice čija obaveza ne zahteva profesionalnu poverljivost. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora ne mogu da upotrebe te informacije za njihove aktivnosti, za usluživanje ili zapošljavanje drugih lica.
2. Spoljni revizori, bez obzira na navedena ograničenja u stavu 1 ovog člana ili sporazuma o poverljivosti, mogu dati objašnjenja ili predstaviti dokumentaciju o sprovedenoj reviziji, u slučajevima kada se to zahteva važećim zakonodavstvom na Kosovu.
3. Obaveza čuvanja poverljivosti nastavlja da se primenjuje i nakon završetka sličnog zadatka.

Član 19.

Obaveza o informisanju

1. Spoljni revizor u okvirima njegovih obaveza treba da pruža informacije u vezi sa pitanjima koja se odnose na NBFI, koje je spoljni revizor saznao tokom revizije, kada se to zahteva od strane generalne skupštine akcionara, odbora direktora, visokog menadžmenta, revizorskog odbora ili od strane ovlašćenog lica od strane CBK-a.
2. Spoljni revizor, treba da odmah obavesti revizorski odbor ili odbor direktora NBFI-a i CBK-a, u slučajevima kada tokom obavljanja revizije NBFI-a primeti:
 - 2.1. sukob u okviru odlučujućih organa ili neočekivanog odlaska menadžera koji je imao ključnu funkciju;
 - 2.2. informaciju koja pokazuje da može doći do materijalnih prekršaja, uredbi, uputstava ili naredbi CBK-a, kao i statuta i podzakonskih akata NBFI-a; ili
 - 2.3. nameru unutrašnjeg revizora da podnese ostavku ili njegove negativne ili materijalne promene koje predstavljaju rizik za rad NBFI-a i mogućnost da se rizik nastavlja.
3. Spoljni revizor treba da, na osnovu zahteva CBK-a, pruži CBK-u bilo koju informaciju tokom revizorske misije, u vezi sa njegovim učinkom u obavljanju revizije jedne NBFI.
4. CBK održava redovne kontakte i može inicirati sastanke sa spoljnim revizorom NBFI-a u bilo koje vreme kada se slični kontakti smatraju potrebnim.

Član 20.

Kontrola kvaliteta i njegov pregled

1. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a treba da primenjuju adekvatne politike i procedure kontrole kvaliteta koje rešavaju sve značajne aspekte revizije.
2. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a, biće predmet jednog pregleda kvaliteta pružanja bezbednosti, od strane CBK-a.
3. Pregledanje kvaliteta jednog odobrenog spoljnog revizora, treba da obuhvati specifični zadatak revizije i treba se sprovoditi od strane CBK-a ili od strane određenog kontrolora od strane CBK-a.
4. Tokom pregleda kvaliteta, CBK ili kontrolor treba da odrede do koje mere je spoljni revizor primenjivao pravila i adekvatne procedure kontrole kvaliteta, u svim značajnim revizorskim aspektima. Tokom pregleda, CBK ili kontrolor treba da imaju pristup u svim radnim dokumentima spoljnog revizora u toj meri, koja je neophodna za obavljanje adekvatne kontrole kvaliteta.
5. Imajući u vidu obaveze o čuvanju poverljivosti, član 18. ove Uredbe se primenjuje kako za CBK tako i za kontrolora.
6. Sažeti rezultati razmatranja kvaliteta pružanja bezbednosti biće objavljeni od strane CBK-a, uključujući preporuke, sprovođenje preporuka i sprovodi sankcionisanje ukoliko se desi neki slučaj.

Član 21.

Razrešenje i ostavka

1. Spoljni revizori NBFI-a mogu se razrešiti samo kada postoji dovoljno osnova za to. Razlika u mišljenjima postupaka u računovodstvu ili u procedurama revizije, ne može se smatrati kao dovoljna osnova za razrešenje.
2. I revidirani NBFI i spoljni revizori, treba da informišu CBK u slučaju razrešenja ili davanja otkaza i treba da obezbede dovoljno objašnjenja zbog razloga slične odluke.

Član 22.

Povlačenje odobrenja

Odobrenje spoljnog revizora se povlači ukoliko je dobra reputacija te revizorske kuće ozbiljno ugrožena ili ukoliko se jedan od uslova ove Uredbe više ne ispunjava.

Član 23.

Sprovođenje, popravne mere i civilne kazne

1. Ako spoljni revizori NBFI-a prekrše dužnosti revizora, definisane relevantnim zakonskim okvirom na snazi, odredbe ove uredbe i drugih relevantnih propisa CBK-a,

CBK može izdati pismenu opomenu spoljnom revizoru, čija će se kopija poslati revidiranom NBFU-u.

2. Ako se povrede opisane u stavu 1 ovog člana ponove, CBK ima pravo da:

2.1 odbije odobrenje spoljnog revizora za angažovanje u sprovođenju revizija finansijskih institucija koje imaju dozvolu CBK-a za rad u Republici Kosovo; zabrana za odobrenje spoljnog revizora može biti do tri (3) godine;

2.2 zahteva uklanjanje ili zamenu revizora;

2.3 direktno imenuje, ukloni ili zameni revizora ili

2.4 zahteva ponovnu reviziju u skladu sa članom 6. ove Uredbe.

Član 24. Ukidanje

Nakon stupanja na snagu ove Uredbe, ukida se izmenjeno i dopunjeno Pravilo o spoljnoj reviziji i spoljnim revizorima finansijskih institucija, odobreno 18. februara 2008. godine, ukida se što se tiče spoljne revizije NBFU-a.

Član 25. Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu 15 dana nakon odobrenja.

Flamur Mrasori

Predsednik Odbora Centralne banke Republike Kosovo.